

Muzeul de Mineralogie Baia Mare (scurt istoric)

*Prof. Ioan Bob
Ciprian Crișan*

Muzeul de Mineralogie Baia Mare

Prof. Victor Gorduza (Director fondator)

Muzeul de Mineralogie Baia Mare este unul dintre cele mai importante muzee de mineralogie din Europa, ca diversitate tematică, reprezentare regională a patrimoniului său, precum și prin numărul mare de piese unicat pe care le conservă și le valorifică. Istoria Muzeului de Mineralogie din Baia Mare este componentă a istoriei fostei regiuni miniere Baia Mare, cu o dezvoltare milenară ca urmare a proceselor geologice favorabile.

Depresiunea Baia Mare este situată în zona de contact dintre Platforma Someșeană și Carpații Orientali. La sfârșitul Pliocenului, această regiune făcea parte dintr-un bazin marin. În timpul Neogenului, în zonă a avut loc o activitate vulcanică intensă, pe fondul căreia s-a dezvoltat un lanț muntos de cca. 50 km lungime: Oaș, Gutâi, Țibleș. Rocile eruptive din aceste masive muntoase au în componență zăcăminte de minereuri auro-argintifere și de metale neferoase: plumb, zinc, cupru, aur în stare liberă și argint.

Primele activități miniere în această zonă sunt atestate din secolele al II-lea și al III-lea d.Hr. În jurul acestor așezări miniere a apărut și s-a dezvoltat orașul Baia Mare.

La începutul mileniului II, minele din regiune erau în proprietatea regilor Ungariei, iar în Evul Mediu, principii Transilvaniei și-au exercitat controlul asupra activităților economice. În secolul al XIV-lea, în Baia Mare funcționa o monetărie. În timpul domniei lui Matei Corvin, după anul 1468, pe monedele bătute în Baia Mare, apar două ciocane de miner încrucișate, care, ulterior, vor face parte atât din sigiliul, cât și din stema orașului.

Exploatarea se făcea prin săparea unor galerii în formă de puț, iar minereul extras era zdrobit în pive, măcinat și spălat. Aurul, în schimb, se găsea atât în stare solidă, „destul de curat și pur de la natură”, cât și în componența minereurilor. Aurul „se spăla în albiile cu nisip ale pâraielor” (Nicolae Olahus, umanist de renume mondial, călător prin Maramureș). Operația de spălare a nisipului aurifer, în albiile râurilor din regiune, era preponderent o atribuțiune a femeilor, soțiile minerilor. Această „imagine”, surprinsă de cetățenii străini ce vizitau Baia Mare, a stat la baza atribuirii denumirii de Cetatea Râul Doamnelor.

Muzeul de Mineralogie Baia Mare poartă supranumele de „Muzeul Florilor de Mină”, datorită numărului mare de asemenea piese în colecția sa, datorită etalării unora dintre cele mai frumoase exemplare în expoziția de bază și datorită zecilor de expoziții de flori de mină organizate la muzee din România și din Europa.

Dar ce este „floarea de mină”? Floarea de mină este un eșantion mineral recoltat din subteran, monomineral sau format din mai multe minerale, care posedă calități estetice deosebite, datorită concreșterii cristalelor mineralului sau mineralelor, a culorilor, a formelor (habitus), a dimensiunilor de excepție a unor cristale componente, calități care în totalitate fac ca eșantionul să fie bine individualizat față de altele. (prof. Victor Gorduza)

În golarile rămase în interiorul filoanelor, denumite geode, au existat condiții particulare de formare și dezvoltare a mineralelor, crescute dinspre pereții geodei înspre interiorul ei, rezultând eșantioane de colecție, așa numite: „flori de mină”.

Primele persoane care au intrat în contact cu aceste frumuseți, au fost minerii, iar pentru a le putea diferenția de mineralele comune le-au denumit „flori de mină”.

„Florile de mină” sunt o surpriză a naturii pentru că geodele în care ele se formează nu pot fi prospectate. „Florile de mină” chiar dacă s-au format într-un interval de milioane de ani, sunt totuși considerate formațiuni tinere.

Dintre aceste „flori de mină”, foarte multe, prin raritate, perfecțiune, dimensiuni, paragenеза, se ridică la valoare de patrimoniu cultural.

Eșantioanele minerale găsite, diversitatea de forme sau culori ale fiecărui mineral în parte, combinațiile de minerale, dimensiune impresionantă, frumusețea sau perfecțiunea unora, au dus la recunoașterea mondială a „florilor de mină” din regiunea Baia Mare.

Valoarea excepțională a acestor eșantioane, mai ales ale celor cu ilustrări specifice doar regiunii miniere Baia Mare alături de componența specifică a colecției ce prezintă tipologia și specificul geologic al zonei sunt cele două argumente esențiale ce au condus la crearea unei secții de științele naturii în cadrul Muzeului Județean Maramureș (din care s-a desprins ulterior Muzeul de Mineralogie – ca muzeu de sine stătător) și la realizarea în timp a uneia dintre cele mai mari și mai impresionante colecții de minerale din România.

În a doua parte a secolului al XX-lea, de altfel, activitatea minieră a devenit nerentabilă, însă regimul comunist a decis subvenționarea acestui sector. După căderea regimului (1989), în baza clauzelor de aderare la structurile Uniunii Europene, începând din anul 2007, eșalonat, mineritul și-a încetat activitatea, toate perimetrele miniere intrând în conservare.

Astfel, Muzeul de Mineralogie Baia Mare conservă, studiază și valorifică științific, expozițional și educațional o colecție închisă, cu o mare

varietate tipologică și cu un număr mare de piese de colecție, dintre care multe sunt susceptibile de a fi clasate ca și tezaur.

Istoria în sine a Muzeului de Mineralogie, de la fondarea colecției și până la reperle zilei de astăzi, ce prezintă un muzeu cu reputație internațională bine fundamentată cuprinde câteva etape esențiale ce trebuie amintite.

Formarea colecției de minerale, în cadrul fostului Muzeu Județean Maramureș, a început în 1969 când tânărul muzeograf Victor Gorduza a propus conducerii muzeului îmbogățirea unui fond de patrimoniu (1502 piese) găsit prin depozitele muzeului prin achiziționarea de eșantioane minerale provenite din exploatările miniere din bazinul Baia Mare, în vederea salvării unui patrimoniu natural de excepție, bază pentru constituirea eventuală a unui muzeu. Primele 533 de eșantioane minerale au fost achiziționate de la Iosif Ilea din Baia Mare. În anii 1970–1973 sunt achiziționate alte 2141 eșantioane și sunt primite cu titlu de donație 22 de asemenea piese.

În anul 1974 este organizată prima expoziție temporară de flori de mină în incinta Muzeului Județean Maramureș, cu un succes ce a contribuit la încurajarea ideii organizării unui nou sector tematic specific. În același an, această expoziție a fost itinerantă în țară, la Muzeul Județean de Științe Naturale din Bacău. Între anii 1974–1976 sunt achiziționate alte 1301 eșantioane și sunt primite ca donații 93 de eșantioane, în contextul concurenței cumpărătorilor străini care, în ciuda protecției legale, au reușit să scoată peste granițe mii de astfel de eșantioane valoroase.

În anul 1976, prin decizia 26/17.01.1976 au fost înființate Secția de științe naturale și Secția de istoria tehnicii, în cadrul Muzeului Județean Maramureș. Prin această decizie, alături de colecția de minerale în formare, Secția de științe naturale primește în coordonare întreaga activitate din cadrul rezervațiilor naturale precum și cea a altor obiective ocrotite din județ.

Între anii 1976–1978 colecția de eșantioane minerale este organizată în depozite. În anul 1978, cu sprijinul conducerii Centralei Minelor sunt achiziționate alte 472 de eșantioane minerale, unele dintre acestea fiind piese de rezistență ale actualei expoziții de bază a Muzeului de Mineralogie.

În perioada 1979–1982 sunt achiziționate alte 7179 eșantioane, sunt primite 80 de donații și sunt organizate expoziții de flori de mină la Muzeul Tehnicii din București și la muzeele din Ploiești și Slobozia. În luna martie a anului 1982, cu ajutorul vicepreședintelui Asociației de prietenie Austria-România, inginerul Augustin Ograjensek, a fost organizată prima expoziție de profilul științe naturale, de către un muzeu din România, după cel de-al doilea război mondial, la Casa de Cultură din Viena.

Succesul expoziției de minerale din 1982 de la Viena a deschis drumul reiterării unor colaborări similare, prin organizarea de expoziții similare în Austria la Graz, Viena și Linz (1984), la Klagenfurt, Innsbruck, Bramberg și Kindberg (1985), precum și la Salzburg (1986).

În perioada 1986–1988 expoziții de flori de mină au fost prezentate în țară la Galați, Piatra Neamț, Roman, Fălticeni și Brașov.

Un moment important în „preistoria” muzeului, așa cum a fost numită această perioadă organizatorică de către directorul său fondator, prof. Victor Gorduza, este cel legat de obținerea spațiului în care a fost organizat muzeul. În februarie 1988 conducerea județului și-a dat acordul pentru transferul clădirii „Corp F” din Bulevardul Traian, către Muzeul Județean, prin decizia nr.69, în vederea organizării unei expoziții permanente de mineralogie.

Clădirea în care a fost organizată această expoziție de bază, clădire care a devenit ulterior sediul muzeului mineralogic, a fost proiectată de către arhitectul Petru Iuliu Ștefănescu cu altă destinație decât cea de muzeu, respectiv ca magazin de prezentare și vânzare a produselor fabricii de ceramică Faimar, iar la mezanin fiind amenajată o sală de sport. Amenajarea muzeistică a acestui spațiu, atât ca spațiu de expunere muzeală, cât și ca spațiu de depozitare și spațiu administrativ a necesitat o serie de eforturi conceptuale și financiare. A fost elaborată tematica expoziției de bază, muzeotehnica cu o concepție originală de prezentare, a fost rezolvat circuitul de vizitare și s-au făcut demersuri pentru aprobarea tematicii muzeale din partea autorităților centrale de la București.

Tematica generală, elaborată de către Victor Gorduza, împreună cu specialiști geologi de la IPEG Maramureș (geologi), Centrala Minelor prevedea la parter trei secțiuni: Cadrul geologic (prezentarea alcătuirii geologice a regiunii și a fenomenelor geologice în timp și spațiu); Mineralogia (proprietăți și sistematică); Zăcămintele (prezentarea zăcămintelor din bazinul minier Baia Mare).

În ziua de 6 noiembrie 1989, la ora 12.00 era inaugurată expoziția de bază a Secției de Științele Naturii din cadrul Muzeului Județean Maramureș, la noul sediu din strada Traian, nr.8. Succesul expoziției de bază, calitatea expunerii, inovația în materie de amenajare și prezentare muzeistică, specificul tematicii, diversitatea și numărul mare de piese în colecție, unicitatea în plan național și chiar mondial al multora dintre aceste piese, precum și reprezentarea zonală a patrimoniului prin apartenența, ca origine, la cele câteva mine importante ale zonei miniere Baia Mare au condus către aprobarea înființării Muzeului de Mineralogie Baia Mare–Maramureș, ca muzeu județean de sine stătător, cu sediul pe B-dul Traian, nr. 8, prin desprinderea secției de științele naturii de la Muzeul Județean Maramureș, prin decizia 105/10.12.1992 a delegației permanente a Consiliului Județean Maramureș.

Argumentele prezentate mai sus, numărul mare de vizitatori în raport cu celelalte muzee băimărene și maramureșene în general, interesul special arătat de turiștii străini acestui muzeu i-au asigurat acestuia, în timp, o poziție de vârf în cadrul brandului Maramureșului, ca zonă cu interes turistic, iar prin prezențele europene ale muzeului prin expoziția itinerantă

„Minerale din România”, acesta a fost un excepțional ambasador cultural al țării noastre.

În perioada 1989 – 2009 colecția muzeului s-a îmbogățit prin achiziționarea de 1885 eșantioane minerale și un număr de 162 de eșantioane minerale donate Muzeului de Mineralogie Baia Mare. Au fost organizate în România un număr de 40 de expoziții – la sediul muzeului și la muzee de profil din țară și alte 28 de expoziții organizate în țări europene. Au fost de asemenea organizate alte 26 de manifestări culturale – lansări de carte, seminarii, simpozioane, etc.

În anul 2002, Muzeului de Mineralogie Baia Mare i s-a acordat premiul „GRIGORE ANTIPA” pentru Patrimoniul Cultural Național, primul premiu acordat de Ministerul Culturii și Cultelor, unui muzeu de științele naturii. Premiul „Grigore Antipa” a fost acordat Muzeului de Mineralogie Baia Mare de către Ministerul Culturii și Cultelor – Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, pentru proiectul „Expoziții temporare de Mineralogie”.

Ordinul „Meritul Cultural” în gradul de Cavaler, categoria „Patrimoniul Cultural Național”, a fost conferit de către dl. Ion Iliescu, Președintele României, domnului Victor D. Gorduza, muzeograf, Muzeul de Mineralogie Baia Mare, pentru meritele deosebite în descoperirea, protejarea, conservarea, restaurarea și valorificarea expozițională a bunurilor din patrimoniul cultural național.

În anul 2009 s-a acordat Diploma de excelență domnului director al muzeului Victor Gorduza de către Consiliul Județean Maramureș,

Distincție de excelență acordată de către Consiliul Județean Maramureș dlui. Gorduza Victor cu titlul „O viață în slujba Muzeului de Mineralogie Baia Mare”.

Din anul 2010 și până în prezent, noul manager al muzeului, prof. Ioan Bob a impulsionează dezvoltarea muzeului pe un spectru larg de manifestare, inițiind un amplu program de schimburi culturale – schimb de expoziții temporare cu muzee prestigioase din România, punând în valoare într-o perspectivă multi-culturală și interdisciplinară colecția mineralogică a muzeului și colecții valoroase din țară, posibil prin amenajarea noului pavilion multifuncțional, angajarea de proiecte culturale naționale – așa cum este Proiectul „Constelații Românești Tradiționale”, sau cuplând muzeul bătându-se la trendul de inovație culturală prin implementarea de tehnologii digitale în spațiul muzeal – prin intermediul primei expoziții muzeale digitale multimedia din România. Spațiul public contemporan în care comunicarea pe rețele de socializare și micro-siteuri a impus de asemenea o strategie de comunicare multisursă, cu evidența acesteia pe site-urile internet ale muzeului, de fapt pe o platformă complexă de comunicare a muzeului ce asociază mai multe surse Facebook, Youtube, Scribd, Slideshare, Googleplus ș.a.m.d. și o regândire a comunicării cu publicul, prin

intermediul programelor educaționale, al cluburilor muzeale, prin acordarea de gratuități de vizitare, prin evenimente culturale speciale cu target larg.

MUZEUL DE MINERALOGIE BAIA MARE,
430212, Bulevardul Traian, Nr.8;

Tel/Fax: 0262 227517;

Email: muzmin@rdslink.ro;

Web: www.muzeuminbm.ro;

Facebook.com/muzeuminbm

PLANETARIUL BAIA MARE,

430245, Str. George Coțbuc, nr.16

Tel: 0362401921; Email: planetariul_bm@yahoo.com

Web: www.planetariubm.ro; Facebook.com/planetariu